

Cilat janë produktet që mund të zhduken në Shqipëri si pasojë e ndryshimeve klimatike

Faqe 6

Bagëtitë e juglindjes janë pakësuar, por blegtorët i kanë sytë nga skemat e subvencioneve

Faqe 4

AZHBR: Akuzat për keqpërdorim të fondeve të BE-së, sulme politike të pavërteta

Faqe 3

AGROBIZNESI

Rr. "Qemal Stafa", P. 9-katësh, Nr. 70, Kati 2, Pazari i ri, Tiranë.
Tel: +355 4 2 251 910 /911
Email: info@fedinvest.al
kontakt@fedinvest.al
www.fedinvest.al

BOTIM I KËSHILLIT TË AGROBIZNESIT SHQIPTAR

Adresa: Rruga "Mine Peza", Pallati 87/3, Hyrja 1, Kati i parë, Tel/ Fax: 2229445
E-mail: infokash@yahoo.com www.kash.org.al

15-ditëshi i parë i muajit gusht 2022

Viti i shtatëmbëdhjetë i botimit - Nr. 443
Çmimi 125 lekë

E përdyjavshme e pavarur

QEVERIA PËR FERMERËT 1.2 MILIARD LEK MË SHUMË SE SA PROGRAMI I FILLIMVITIT 2022 MBËSHTETJA ME SHITESË TË SUBVENCIONIT ËSHTË NË KOHËN E DUHUR DHE MJAFT DOBIPRURËSE PËR FERMERËT DHE PESHKATARËT

Këshilli i Agrobiznesit Shqiptar (KASH) vlerëson dhe përshëndet vendimin për rritjen me 2.8 herë të buxhetit të Skemës kombëtare të mbështetjes, si dhe për shtesën me 33 % për fermerët prodhues të drithërave dhe peshkatarët si mjaft dobiprurëse, e alokuar në kohën e duhur, që do të disbursohet përmes një skeme të thjeshtë.

Nga: Agim Rrapaj, Kryetar i Këshillit të Agrobiznesit Shqiptar

RISI ALBANIA NJË PROJEKT I AGJENCISË ZVICERANE SDC

Zgjerohet biznesi i prodhimit të vajrave esenciale Made in Albania

Qeveria Zvicerane kontribut për zhvillimin rural në Shqipëri

Faqe 2

AKTUALITET

Agroturizmi rrit interesin për bujqësinë autoktone, banka shqiptare ruan 4500 lloje kultivarësh

Faqe 6

UBT

Arsimi i lartë Dual në shkencat zooteknike i paraprin modernizimit të blegtorisë në vendin tonë

Prof. Dr. Myqerem Tafaj
Universiteti Bujqësor i Tiranës

Faqe 7

KËNDI I EKSPERTIT

■ Përgatitja e silazhit misër kalli në fermat e vogla familjare Fq.11-12
Përgatitën: Albi Shehu, Flamur Shabani

■ Kalendari bujqësor, muaji gusht 2022 Fq.13
Nga: Prof. As. Dr. Eqrem Meçollari

Subvencionim peshkimit, Kristo: Naftë me 40 lekë/litër nga 1 korriku deri më 31 dhjetor

Qeveria mbështet peshkatarët të përfitojnë naftë me kosto të ulët në 40 lekë/litri për anijet e peshkimit, për të përballuar rritjen e madhe të çmimit të naftë...

Faqe 2

BUJQËSI

Ministria e Bujqësisë shpall 38 vende vakante për inspektor veterinar

Faqe 2

Arsimi i lartë Dual në shkencat zooteknike i paraprin modernizimit të blegtorisë në vendin tonë

Prof. Dr. Myqerem Tafaj
Universiteti Bujqësor i Tiranës

Disa sfida të zhvillimit të blegtorisë në vendin tonë

Blegtorija zë rreth 48% të prodhimit bujqësor të vendit tonë. Përvec rëndësisë së madhe që ka bujqësia në tërësi në ekonominë e vendit (rreth

22% të PPB) dhe në punësim (rreth 39% e forcave aktive të punës), ky sektor ka edhe një rëndësi strategjike për vendin, sepse bujqësia dhe blegtorija prodhojnë ushqimin për popullatën. Agresioni rus në Ukrainë ka sjellë shumë sfida të reja për bujqësinë në Europë e më gjërë, përfshirë edhe vendin tonë për sa i takon politikave dhe prioritetet e zhvillimit të bujqësisë dhe blegtorisë. Nga ana tjetër, zhvillimi i bujqësisë dhe blegtorisë i shërben direkt zhvillimit harmonik të rajoneve të vendit tonë, zhvillimit të zonave rurale, si dhe frenimit të largimit të popullatës, sidomos të rinjve, prej tyre.

Blegtorija e vendit tonë ka një strukturë në të cilën mbizotërojnë ripërthypësit (gjedhi dhe bagëtitë e imta) zënë rreth 80%, që mbarështohen kryesisht në fermat të vogla familjare (rreth 80% e fermave), ndërkohë që fermat e mesme dhe të mëdha zënë rreth 20% të fermave. Në dekadën e fundit evidentohet një prirje e uljes së numrit të krerëve, por e shoqëruar me një rritje të madhësisë së fermës, e cila është ende e dobët. Madhësia mesatare e sipërfaqes së tokës së fermave tona luhet nga 0,8 deri 1,26 ha me një numër mesatar krerësh 1,5 - 3 krerë gjedh, 10 - 15 krerë dhen dhe 4 - 8 krerë dhi. Speciet e shpendëve dhe të dërrit zënë akoma më pak se 20% në strukturën e saj.

Shqipëria ka kushtet ideale agroklimatike dhe resurse të mëdha natyrore për zhvillimin e blegtorisë. Kushtet e favorshme agroklimatike, toka me pjellori të lartë, resurset e konsiderueshme natyrore (sidomos fondi kullor i vendit) mundësojnë një prodhim shumë më të madh blegtoral se sa ai që realizohet aktualisht. Vendi ynë ka gjithashtu një traditë të vyer në zhvillimin e blegtorisë, sidomos të bagëtitë të imta. Ekonomisti agrar Dr. Zavalani, në disertacionin e tij, në vitin 1938, e karakterizon bujqësinë shqiptare të mbizotëruar nga blegtorija e imët, duke e bërë vendin tonë vend eksportues të disa prodhimeve

blegtorale nga bagëtitë e imta. Largimi i popullsisë nga zonat rurale, sidomos i të rinjve, dhe vlerësimi i pamjaftueshëm i vendit dhe rolit të këtij sektori në ekonominë e vendit tone në politikëbërjen e këtyre tre dekadave, nuk e ka favorizuar zhvillimin e shpejt të blegtorisë në vendin tonë. Kjo ka bërë që prodhimi blegtoral në vendin tonë të jetë ende shumë larg mundësive potenciale dhe prodhimit mesatar për krerë (produktiviteti) në blegtorinë të jetë, 2-3 herë më e ulët se sa ajo mesatare e vendeve të zhvilluara, madje krahasuar edhe me disa vende të Rajonit (p.sh. prodhimit mesatar e qumështit për krerë lopë në vendin tonë është rreth 3000 kg/vit, ndërkohë që Sllovenia realizon një prodhim mesatar për lopë rreth 9000 kg/vit). Prodhimi i ulët blegtoral ka bërë që bilanci eksport/import i ushqimeve shtazore për popullatën të mbetet ende shumë negativ, cmimet e qumështit, mishit, vezëve dhe nënprodukteve të tyre të jenë ndër më të lartat në Europë dhe aftësia konkurruese e prodhuesve të vendit të jetë shume e ulët. Së këtejmi, sipas mendimit tim, përparësi kryesore mbetet rritja e produktivitetit si rrugë kryesore e rritjes së prodhimit blegtoral në tërësi, cka është plotësisht e mundur për kushtet e favorshme të vendit tonë. Kjo do të conte në (i) rritjen e prodhimit të ushqimeve shtazore për popullatën, (ii) rritjen e shkallës së plotësimit të nevojave të tregut të brendshëm të konsumit dhe të atyre të industrisë agroushqimore, (iii) uljen e vëllimit ende të madh të importeve të ushqimeve shtazore e rritjen e eksporteve të disa produkteve blegtorale tradicionale (kryesisht mishi i bagëtitë të imta, nënproduktet tradicionale të qumështit, etj.), (iv) zgjerimin e tregut të punës dhe rritjen e numrit të të punësuarve në këtë sektor, (v) uljen e kostos së prodhimit të produkteve blegtorale e rritjen e aftësisë konkurruese të fermave blegtorale, si dhe (vi) zbutjen e efekteve negative të

blegtorisë (sidomos emisioni i metanit, dyoksidit të karbonit dhe të lëndëve të pashfrytëzuara, sidomos P, N, dhe K në tokë).

Rritja e produktivitetit dhe prodhimit blegtoral ballafaqohet jo vetëm me sfida strukturore të madhësisë së fermës, nivelin e ulët të investimit dhe të mbështetjes financiare të sektorit të blegtorisë, nivelin ende të ulët të teknologjisë që aplikohet, por edhe me një sfidë tjetër, ndoshta edhe më të rëndësishme. Është fjala për nivelin bashkëkohor të Dijes dhe të burimeve njerëzore të mirëshkolluara.

Mbi tregun e punës të lidhur me sektorin e blegtorisë

Tregu i punës i këtij sektori për të shkolluarit në zooteknikë është ende i pazhvilluar plotësisht, në gjërësinë e tij, dhe i pakonsoliduar, për shkak të mosvlerësimit të rolit të tyre në zhvillimin e sektorit, si dhe deformimeve të tjera të mëdha të tij, edhe për shkaqe subjektive. Por rritja e produktivitetit dhe prodhimit blegtoral, diversifikimi i tij, rritja e kërkesave dhe standarteve për cilësinë dhe sigurinë e produkteve blegtorale, rritja e kërkesave për uljen e ndikimeve negative në mjedis dhe integrimi i bujqësisë e blegtorisë me ekonominë e gjelbër neutrale ndaj mjedisit, Green economy, përparimi i sektorit me standartet e BE, do të cojnë në zgjerimin e tregut të punës të lidhur me blegtorinë dhe cilësinë e sigurinë e prodhimit të produkteve blegtorale, si dhe në rritjen e kërkesës së tij për të rinj të mirëshkolluar, sidomos në shkencat zooteknike dhe veterinarë, që zotërojnë kompetencat dhe aftësitë e nevojshme për tregun e punës të perspektivës të lidhur me këtë sektor.

Hapja e negociatave dhe përparimi i vazhdueshëm i Shqipërisë në rrugën e Integritimit në BE e rrit rëndësinë e blegtorisë për prodhimin e produkteve blegtorale si ushqime shtazore cilësore dhe të sigurta për konsumatorët, si dhe zgjeron ndjeshëm tregun e punës të lidhur me këtë sektor. Kjo nënkupton një rritje të ndjeshme të nevojës për specialistë dhe ekspertë të diplomuar në shkencat zooteknike, të cilët do të punojnë në agjencitë, drejtoritë dhe inspektoriatet shtetërore, rajonale dhe bashkiake, në shërbimin këshillimor, në industri, fabrika të ushqimeve e kompanitë e huaja dhe të vendit të ushqimeve për blegtorinë, banka, laboratorë të ushqimeve dhe shumë sektorë të tjerë. Dhe, meqë jemi në këtë pike, më duhet të nënvizoj një zhvillim

tejet regresiv që ka haset aktualisht në vendin tonë, madje edhe në nivelet vendimarrjes e të manaxhimit të sektorit. Fatkeqësisht, shpesh konsiderohet se mjekët veterinarë mjaftojnë për t'a zhvilluar sektorin e blegtorisë. Kjo do të thotë të mos bësh dot dallimin midis këtyre profesioneve, por edhe të mos diferencosh dot nevojat e sektorit për profesionistë me aftësi dhe kompetencat e nevojshme. Këto dy profesione rrjedhin nga shkencat të vecanta por të përafërta, përkatësisht shkencat zooteknike dhe ato veterinarë. Madje, gjatë 3 - 4 dekadave të fundit, ato, krahas thellimit, edhe po profilohehen dhe po ndryshojnë më shumë midis tyre. Shkencat veterinarë po zhvillohen gjithnjë e më shumë si shkencat mjekësore, me fokus profilaksinë, shëndetin publik veterinar dhe klinikën veterinarë. Këto prirje përvijon edhe formimi i mjekëve veterinar në vendin tonë. Ndërkohë, teknologjitë dhe bioteknologjitë e rritjes, të të ushqyerit dhe prodhimit e përpunimit të ushqimeve për kafshët, mbajtjes, përmirësimit racor, riprodhimit, cilësia e produkteve blegtorale primare (deri tek pragu i fermës, pa hyrë në përpunim industrial), mekanizimi, automatizimi e digjitalizimi i fermës, si dhe ekonomia dhe manaxhimi i fermës janë objekt i shkencave zooteknike dhe i profesionit të zooteknikut. Të mendosh se mund të zhvillohet një fermë blegtorale pa asistencën profesionale të zooteknikut është njësoj sikur të mendosh se një fermë që prodhon drithëra, perime apo fruta mund të zhvillohet pa asistencën profesionale të agronomit! E thënë ndryshe Zootekniku është "Agronomi i fermës blegtorale".

Çfarë aftësish kërkon tregu i punës nga të diplomuarit?

Pra, duket se tregu privat dhe publik i punës i lidhur me zhvillimin e blegtorisë, prodhimin dhe sigurinë e produkteve blegtorale në vendin tonë, ka nevoja reale për profesionistë të mirëshkolluar. Aq më tepër, nga një vështrim në këtë sektor, rezulton se moshën mesatare e specialistëve, të punësuar jo vetëm në sektorin privat por edhe në atë publik (agjencitë dhe drejtoritë rajonale dhe ato bashkiake, etj) është e lartë dhe një pjesë e konsiderueshme e tyre përfundojnë kohën aktive të punës brenda kësaj dekade.

Por pyetja është: çfarë pritshmëri ka ky treg pune, në kuptimin e aftësive dhe kompetencave të profesionistëve të rinj? Dhe prej saj rrjedh

edhe pyetja tjetër: Si duhet të realizohen këto aftësi dhe kompetenca në programet e studimeve universitare?

Për t'u përgjigjur këtyre dy sfidave të përgatitjes së specialistëve të rinj të zooteknisë, Universiteti Bujqësor (UBT) po zhvillon një projekt në kuadër të Programit Erasmus plus të Bashkimit Europian, në bashkëpunim me dy universitete perëndimore, Universitetin für Wirtschaft und Umwelt Nürtingen, Gjermani, dhe University of Applied Sciences, Savonia, Finlandë, si dhe me Universitetin e Korçës, Universitetin e Prishtinës, Universitetin e Mitrovicës, institucione publike të bujqësisë dhe sigurisë ushqimore, Qendra e Transferimit të Teknologjive (QTTB) - Korçë dhe Agjencia e Ushqimit & Veterinarisë - Prishtinë, si dhe disa shoqatat të prodhuesve si dhe organizatat të tjera që kontribuojnë në këtë sektor (Qendra e Zhvillimit të Blegtorisë, Tiranë; Nucleus-Albania, Tiranë, AGRINET-Korçë, Shoqata e Prodhuesve dhe Përpunuesve të Qumështit - Prishtinë) si partnerë të tregut të punës (Work Life Partner - WLP).

Për të studjuar pritshmëritë dhe kërkesat e tregut të punës për specialistët e rinj, u zhvilluan një studim i tregut të punës (Survey), në të cilin u intervistuan rreth 150 fermerë dhe përfaqësues të organizatave të fermave dhe bizneseve në fushën e bujqësisë dhe blegtorisë nga Shqipëria dhe Kosova. Këshilli i Agrobiznesit Shqiptar (KASH) dhe një kontribut të spikatur në angazhimin e fermerëve dhe përfaqësuesve të tjerë në këtë studim të tregut të punës. Gjithashtu, në këtë studim u intervistuan 147 specialistë dhe ekspertë të institucioneve publike qendrore dhe rajonale, përgjegjëse për politikëbërjen, manaxhimin dhe shërbimin këshillimor (Agjencitë Rajonale të Ekstensionit, Agropikat, Drejtoritë e Sigurisë ushqimore, etj) në Shqipëri dhe Kosovë. Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural në Shqipëri dhe një ndihmesë të madhe në angazhimin e institucioneve të saj në këtë studim. Më tej, në këtë studim u intervistuan edhe 267 studentë dhe pedagogë të departamenteve përkatëse të UBT dhe universiteteve të tjera të Shqipërisë e Kosovës partnere në këtë studim.

Pritshmëritë e tregut të punës për specialistët e rinj në fushën e blegtorisë

Nga ky studim i tregut të punës rezultuan disa pritshmëri të qarta të punëdhënësve për formimin e specialistëve të

rinj të zooteknisë dhe agrobiznesit. Më kryesoret prej tyre janë përmbledhur më poshtë:

Formim solid profesional teorik dhe praktik. Në këtë grup janë studjuar aftësitë në njohjen dhe aplikimin e teknologjive në prodhimin bujqësor dhe blegtoral, mekanizimin dhe automatizimin, transportin dhe ndërtimin kryesisht në fermat blegtorale.

Rreth 70% e të anketuarve nga sektori privat dhe ai publik e vlerësojnë formimin profesional teorik dhe praktik të specialistëve të punësuar deri në mesatar dhe shprehin një pritshmëri shumë më të madhe për një formim solid teknik profesional, teorik dhe praktik.

Aftësim praktik profesional i studentëve përmes praktikave të gjata gjata studimeve në ferma/biznese dhe institucionet publike të sistemit të bujqësisë. Është për tu nënvizuar pritshmëria shumë më e madhe për një formim shumë më të mirë praktik të specialistëve të rinj. Për ta vlerësuar më mirë këtë formim, është kërkuar vlerësim për aspektet konkrete që realizojnë atë, si praktika profesionale në ferma/biznese gjatë studimeve universitare, brenda dhe jashtë vendit, trajnimi i vazhduar gjatë punës, pjesëmarrja në aktivitetet që zhvillojnë organizatat e ndryshme në këtë fushë. Rreth 79% e të anketuarve të sektorit privat dhe 91 - 94% e atyre të sektorit publik vlerësojnë praktikën profesionale direkt në ferma/biznese "të rëndësishme" deri "shumë të rëndësishme" (skala 3 - 5 nga 5 shkallë) për aftësimin e studentëve si dhe trajnimin e vazhduar gjatë ushtrimit të profesionit. Si punëdhënësit e sektorit privat, ashtu edhe ata të sektorit publik, i vënë rëndësi të madhe aftësimit praktik të aplikantëve në punësim, praktikës profesionale gjatë studimeve si dhe përvlojes së fituar nga studentët në një universitet të huaj.

Fermat/bizneset dhe sektori publik janë të gatshëm të kontribuojnë në aftësimin praktik të studentëve. Si punëdhënësit e sektorit privat ashtu edhe ata të sektorit publik të sistemit të bujqësisë, vlerësojnë si „të rëndësishme“ deri „shumë të rëndësishme“ (skala 3.5 - 3,7 nga 5, vlera e medianës 4,0) angazhimin e tyre në realizimin e praktikave profesionale në bashkëpunim me universitetin, si faktor kyc për rritjen e nivelit teorik dhe praktik të të diplomuarve. Nga ana tjetër, me të njëjtë shkallë (mediana 4,0), ata vlerësojnë edhe rolin/mbështetjen e shtetit për bashkëpunimin midis universitetit dhe punëdhënësve në realizimin e praktikave duale të studentëve.

Aftësim në ekonominë dhe administrimin e sipërmarrjes dhe në këshillim. Punëdhënësit

Agroturizmi rrit interesin për bujqësinë autoktone, banka shqiptare ruan 4500 lloje kultivarësh

(Vijon nga faqja 6)

Veriut. Sipas tij alpet shqiptare janë unike, për shkak të kushteve të ndryshme mjedisore të shkaktuara nga pozicioni i tyre gjeografik dhe ekologjia malore, distancat mes fshatrave dhe autonomia kulturore e popullsisë që jeton atje. Këto kritere, të kombinuara me një histori të pasur bu-

(Vijon nga faqja 7)

qësore dhe vazhdimësinë e traditës shtëpi-kopsht, e bëjnë atë një zonë me agrobiodiversitet të lartë. Vitin e kaluar u gjetën dhe dokumentuam 76 varietete vendase që janë ende në rritje. Në shumicën e varieteteve tradicionale të mbledhura që u rritën dhe u shërbyen nga kopshtarët, fasulet ishin më të shumtat dhe më pas kun-

gujt, lakrat, domatet dhe specat. Zakonisht vetëm 1-3 fermerë në një komunitet kanë ruajtur një numër të konsiderueshëm të tokave tradicionale dhe se shumë komunitete i kanë humbur ato. Por, rënia e popullsisë që merret me veprimtari bujqësore në zonat rurale, për shkak të migrimit, e kombinuar me

mungesën e vazhdimësisë kulturore në traditat e ruajtjes së farës kërcënon aftësinë e komuniteteve për të ruajtur agrobiodiversitetin.

Banka shqiptare gjenetike e farave dhe fidanëve disponon mijëra lloje shekullore, por kultivimi i tyre mund të rritet përshtatjen e tyre me kushtet e reja të klimës dhe përmirësimin e tyre në vazhdimësi.

Banka shqiptare gjenetike e farave dhe fidanëve disponon mijëra lloje shekullore, por kultivimi i tyre mund të rritet përshtatjen e tyre me kushtet e reja të klimës dhe përmirësimin e tyre në vazhdimësi.

Banka shqiptare gjenetike e farave dhe fidanëve disponon mijëra lloje shekullore, por kultivimi i tyre mund të rritet përshtatjen e tyre me kushtet e reja të klimës dhe përmirësimin e tyre në vazhdimësi.

Peskaturizmi, diversifikim i ofertës turistike

(Vijon nga faqja 5)

Karavasta.

Aktualisht ka nisur një aksion pilot i realizuar në bashkëpunim me shoqatën e Peshkatarëve Artizanalë dhe menaxherëve të Parkut, që po ngjall shumë interese tek vizitorët.

Ekspertët shprehen se kjo iniciativë, mund të ofrojë të ardhura shtesë për peshka-

tarët, si dhe mund të sjellë një diversifikim të ofertës për operatorët turistikë, të cilët kanë një ndikim të qendrueshëm në burimet e peshkimit turistik.

Ekspertët ftojnë vizitorët ta provojnë këtë eksperiencë unike dhe të përjetojnë kulturën tradicionale të peshkimit si pjesë të turizmit të aventurës.

Arsimi i lartë Dual në shkencat zooteknike i paraprin modernizimit të blegtorisë në vendin tonë

Arsimi Dual formon specialistë me aftësi dhe kualifikime që i përgjigjen kërkesave të modernizimit të blegtorisë në vendin tonë

Siç u trajtua më lart, zhvillimi i Dijes dhe burimeve njerëzore të mirëshkolluara është një sfidë shumë e rëndësishme për të ardhmen e zhvillimit të blegtorisë dhe duhet t'i përgjigjet pritshmërive të zhvillimit të tij dhe tregut të punës të lidhur me të. Pra, vijmë tek pyetja e shtruar më sipër: *Si duhet të realizohen këto aftësi dhe kompetenca në programet e studimeve universitare? Ose, e thënë ndryshe, cili model i studimeve universitare i përgjatit studentët me këto aftësi dhe kompetenca?*

Arsimi i kombinuar me praktikën (i njohur në gjermanisht me emërtimin "Duale berufliche Bildung", dhe i përhapur në Europë zakonisht me emërtimin "Dual") është një model shumë i suksesshëm arsimimi edhe në arsimin e lartë në shkencat bujqësore. Ky model origjinet nga arsimi i mesëm profesional. Në vitet 60-të ky model filloi të aplikohet edhe në arsimin e lartë, përkatesisht në shkollat të lartë të tipit "Berufsakademie" - Akademitë profesionale. Modeli i studimeve universitare Duale realizon më mirë ndërlidhjen e studimeve teorike në auditor me praktikën. Në arsimin e lartë Dual në shkencat bujqësore, formimi universitar është rezultat i kombinimit, thuajse në mënyrë të barabartë, i formimit teorik në klasë me atë praktik direkt në jetën reale të praktikës, fermës, biznesit. Ky model i arsimit të lartë universitar origjinet dhe është më i zhvilluar në Gjermani, por ai është i përhapur edhe në shumë vende të tjera europiane, si Austria, Zvicra, Finlanda, Holanda, Danimarka, Sllovenia, etj, nganjëherë me disa përshtatje që nuk prekin folozhinë e modelit.

Studimet universitare Duale kanë përparësitë të shumta

krahasuar me formën e zakonshme ose klasike të studimeve universitare që zbatohen edhe në vendin tonë. Përparësitë kryesore janë: (i) nivel i lartë profesional, praktik dhe teorik; (ii) punësim i menjëhershëm i të diplomuarve pas përfundimit të studimeve; (iii) familjarizim i studentëve me profesionin që herët gjatë studimeve, dhe (iv) aftësim për krijimin e sipërmarrjeve të reja. Këto përparësi të modelit Dual i përgjigjen më së miri aftësive që kërkon tregu i punës nga të diplomuarit dhe u përshkruan përmbledhtazi më lart.

UBT zhvilloi në bashkëpunim me Universitetin Nürtingen, Gjermani dhe Universitetin Savonia, Finlandë, në kuadër të projektit Erasmus të përmenduar më lart, dhe afron në këtë vit akademik programet universitare, sipas sistemit Dual, në shkencat zooteknike. Programi Bachelor Dual është konceptuar si formim universitar duke kombinuar Teorinë në auditor (4 simestra ose 2 vite akademik Teori) me praktikë profesionale të gjatë në ferma/biznese/institucione (2 simestra, përkatesisht simestrat 4 dhe 6 të studimeve Bachelor), pra 2 vite akademike teori + 1 vit akademik praktikë profesionale. Diplomati e studimeve universitare Duale në shkencat zooteknike janë plotësisht të njohura jashtë vendit, pa provime plotësuese, cka bëjnë që ato të mundësojnë një punësim më të shpejtë të të diplomuarve, jo vetëm në Shqipëri por edhe jashtë vendit. Projekti Erasmus që mbështet programin Bachelor Dual mundëson për studentët e shkencave zooteknike 1 simestrë studime në universitetet e huaja partnere në projekt, përveç mobiliteteve që afron programi Erasmus për të gjithë studentët. Intershipi ose praktika e gjatë profesionale gjatë studimeve është e strukturuar sipas përvojave më të mira të universiteteve gjermane dhe finlandez. Ajo synon që studentët të mësojnë duke punuar vetë si dhe duke zhvilluar projekte inovative studimi individuale dhe në grup (format inovative të të mësuarit "Project-based Learning"

dhe "Independent Learning"), të udhëhequr nga specialistët e praktikës dhe pedagogët e UBT. Përmes praktikës së gjatë profesionale Duale në ferma/biznese/institucione, studentët familjarizohen plotësisht dhe shumë herët me profesionin. Studimet universitare Duale integrojnë edhe mësimin në Distanca dhe e-Learning, jo vetëm për pjesën teorike por edhe për diskutimin e projekteve që zhvillojnë studentët gjatë praktikës profesionale në ferma/biznese dhe institucione. Pjesa teorike e programit zhvillohet në laboratorë modern mësimorë shkencorë si dhe në auditorë të pajisur edhe me infrastrukturë moderne digjitale (Hybrid classroom) të Departamentit të Shkencave Zooteknike të UBT, të cilët u mundësojnë studentëve të dëgjojnë leksione në kohë reale edhe nga profesorë të universiteteve partnere në projekt dhe universitete të tjera të huaja.

Pas studimeve Duale Bachelor, UBT afron programe Master për t'u thelluar në shkencat zooteknike dhe shkencat e tjera bujqësore. Këto shkencat po përjetojnë një "Revolucion" të vërtetë për shkak të zhvillimeve të shpejta në biologji molekulare, bioteknologji, mikrobiologji, biologji molekulare, kibernetikë biologjike, bioinformatikë, digjitalizim dhe teknologji informacioni, etj. Meqënëse synimi kryesor i një bujqësie dhe blegtorie moderne dhe miqësore me mjedisin, është prodhimi i ushqimeve cilësore dhe të sigurta për njeriun, të shkolluarit në shkencat zooteknike, agronomike dhe shkencat e tjera bujqësore njihen ndryshe edhe si "ekspertët e ushqimit në shkallë globale".

Zhvillimi i programit të studimeve universitare Duale në UBT, sipas modelit gjerman, u bë i mundur përmes mbështetjes së plotë të Dekanatit të Fakultetit të Bujqësisë dhe Mjedisit dhe Rektoratit të UBT, si dhe bashkëpunimit jo vetëm universiteteve partnere nga Gjermania dhe Finlanda, por edhe me partnerë të shumtë të prodhimit, shumë ferma tona blegtorale të mëdha dhe të mesme, kompani të ushqij-

meve për blegtorinë, ekspertët të blegtorisë, Këshilli i Agrobiznesit Shqiptar, Shoqata të prodhuesve të qumështit, mishit dhe vezëve, organizata jo qeveritare që punojnë në sektorin të blegtorisë, si dhe agjenci/drejtori rajonale dhe qendrore të sistemit të bujqësisë, ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural si dhe Agjencia Kombëtare të Punësimit dhe Aftësive. Të gjithë këta partnerë të sektorit do të jenë partnerët tanë për realizimin e intershipit të studentëve tanë, cka nënkupton një kontribut shumë të cmuar të tyre për përgatitjen e brezit të ri të specialistëve, të cilët do të jenë bartës të zhvillimit të sektorit të blegtorisë së vendit tonë në 4-5 dekadat e ardhshme.

Bashkëpunimi i UBT me partnerët e sektorit privat dhe publik të bujqësisë dhe blegtorisë që do të kontribuojnë në realizimin e intershipit Dual, mbështetet në kontributin e ndërsjellë. UBT ka hedhur së fundi një hap tjetër shumë të rëndësishëm në përmbushjen e misionit të tretë ("Third Mission") të tij, që nënkupton transferimin e njohurive, teknologjisë dhe inovacionit, duke u bërë hallka kryesore e sistemit të AKIS në vendin tonë (Agricultural Knowledge and Information System - Sistemi i Njohurive dhe Informacionit në Bujqësi), në fushën e bujqësisë me të gjithë nënsektorët e saj, blegtorinë, bimët e arave, hortikultura, ushqimi, pyjet dhe agromjedisin. UBT ka ndërmarrë trajnimin e vazhduar të specialistëve të Agjencive Rajonale të Këshillimit në Bujqësi, të Agropikave, të drejtorive të bashkive, si dhe të grupeve të fermerëve dhe bizneseve të tjera të bujqësisë, cka do t'i shërbejë jo vetëm rritjes së nivelit teknik profesional të specialistëve dhe të fermerëve, por edhe lidhjes më të mirë të vet universitetit me praktikën, jetën reale të fushës së bujqësisë në tërësi. Ky hap duhet të pasohet nga një hap tjetër, akoma më të rëndësishëm, i cili konsiston në krijimin e „Rrjeteve profesionale të specialistëve“ për fusha të ndryshme, në të cilët mund

të aderojnë specialistët e sektorit public dhe privat, sipas formimit universitar, detyrave që kanë si dhe interesave të tyre profesionale. Këto Rrjete duhet të udhëhiqen nga departamentet e UBT. Rrjetet profesionale mund të hartojnë një plan konkrete trajnimi të vazhduar vjetor, i cili i përgjigjet problematikës konkrete që ndeshet në sektorin përkatës të bujqësisë në vendin tonë, si dhe mund të ndërmarrin veprimtari të tjera (demostrime praktikash të reja në prodhim, botime divulgative, ëorkshope tematike, etj.).

Studentët tanë që do të studjojnë në programet Duale të Zooteknisë do të jenë "ura lidhëse" midis universitetit, praktikisht profesorit të tij me praktikën. Ata do të mësojnë duke punuar cdo ditë me fermerët dhe specialistët e praktikës, të cilët do të jenë edhe bashkëudhëheqës të praktikës dhe vlerësuesit e parë të rezultatit të studentit në praktikën duale. Gjithashtu, specialistët e prodhimit dhe agjencive të sistemit të bujqësisë do të jenë bashkëudhëheqës në realizimin e projekteve të studentëve për probleme konkrete të fermës, si dhe të tezave të Bachelorit. Më tej, UBT do t'u afro partnerëve të prodhimit edhe asistencë profesionale si dhe shërbime të tjera, si analiza të ndryshme që nga toka, produktet blegtorale dhe ushqimet e kafshëve, etj.

Hapja e studimeve universitare Duale në fushën e zooteknisë në UBT dhe atë të agrobiznesit në Universitetin e Korçës, mund të jetë një shtysë edhe për zhvillimin e këtij modeli në arsimin e mesëm profesional bujqësor dhe zooveterinar, ku po implementohet aktualisht një projekt pilot me mbështetjen kryesive të projektit të arsimit profesional të Konfederatës Helvetike. Zhvillimi i mëtejshëm i arsimit të mesëm Dual në shkollat e mesme profesionale dhe atij të lartë në UBT dhe në Fakultetin e Bujqësisë të Universitetit të Korçës, do të çojë në zhvillimin gradual të të gjithë Sistemit të Arsimit Dual në vendin tonë. Përvoja e Gjermanisë, Austrisë, Zvicrës në arsimin Dual të mesëm dhe të lartë, mund të na shërbejë shumë edhe ne në zhvillimin e këtij modeli në vendin tonë.